

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 41/2009 vp

Hallituksen esitys laeiksi sairausvakuutuslain, tapaturmavakuutuslain ja työttömyysturvalain 6 luvun 4 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä lokakuuta 2009 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi sairausvakuutuslain, tapaturmavakuutuslain ja työttömyysturvalain 6 luvun 4 §:n muuttamisesta (HE 223/2009 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Esko Salo, sosiaali- ja terveysministeriö

- pääsuunnittelija Leila Terkoma, Kansaneläkelaitos
- lakimies Jarmo Pätäri, Akava ry
- asiantuntija, OTK Mikko Räsänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- sosiaalipoliittinen sihteeri Kaija Kallinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- lakiasiaainjohtaja Kirsi Pohjolainen, Tapaturmavakuutuslaitosten liitto.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet
— Suomen Yrittäjät
— Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sairausvakuutuslakia, tapaturmavakuutuslakia ja työttömyysturvalakia. Lakeihin ehdotetaan lisättäväksi säädökset siitä, miten työntekijän työeläkevakuutusmaksun, palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun ja sairausvakuutuksen päivärahamaksun ansiotasoa alentava vaikutus otetaan huomioon päivärahojen määrässä. Nykyisin työntekijän työeläkevakuutusmaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun vaikutuksesta päivärahojen määrään säädetään vuosittain erillislailla.

Esityksessä ehdotetaan, että sairausvakuutuslain mukaisen päivärahaetuuden ja työttömyysturvalain mukaisen ansiopäivärahan perusteena

olevasta ansiosta sekä tapaturmavakuutuslain mukaisesta päivarahasta vähennetään 60 prosenttia työntekijän työeläkevakuutusmaksun, palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun ja sairausvakuutuksen päivärahamaksun yhteismäärästä. Ehdotettu vähennys vaikuttaa vastaavasti Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaiseen kuntoutusrahaan sekä vuorotteluvapaalain mukaiseen vuorottelukorvaukseen ja aikuiskoulutustuesta annetun lain mukaiseen aikuiskoulutukseen.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 2010 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi sairausvakuutuslakiin, tapaturmavakuutuslakiin ja työttömyysturvalakiin säädökset siitä, miten työntekijän työeläkevakuutusmaksun, palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun ja sairausvakuutuksen päivärahamaksun ansiotasoa alentava vaikutus otetaan huomioon päivärahojen määrässä. Esitys perustuu sosiaaliturvan kokonaisuudistusta valmistelevan SATA-komitean tekemään ehdotukseen kokonaisuudistuksen peruslinjauksista.

Työntekijämaksujen ansiotasoa alentava vaikutus on otettu huomioon eri päivärahoissa vuodesta 1993 lähtien vuosittain väliaikaisella lailla säädetyn laskennallisen vähennyksen kautta. Eri etuuksissa vähennys on tehty joko päivärahan perusteena olevasta työtulosta taikka etuudesta. Vähennys on ollut pienimmillään 1,5 ja suurimmillaan 5 prosenttia. Kuluvana vuonna vähennys on ollut 4,5 prosenttia.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on toistuvasti todennut, että päivärahojen määräytymisperusteista tulee säätää pysyvällä lainsäädännöllä. Poikkeussäännöksistä luopuminen lisää päivärahajärjestelmän läpinäkyvyyttä ja vastaa sosiaaliturvajärjestelmän yksinkertaistamis- ja selkiytämistavoitetta. Valiokunta puoltaakin lakiehdotusten hyväksymistä.

Työntekijämaksut eivät alenna nettoansioita täysimääräisesti, koska maksut ovat verotuksessa vähennyskelpoisia. Nettomääräinen maksurasitus on noin 60 prosenttia, kun ansiot ovat

1 875—2 917 euroa kuukaudessa, ja noin 55 prosenttia, kun ansiot ovat 3 120—5 200 euroa kuukaudessa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että vähennys olisi 60 prosenttia sairausvakuutuksen päivärahamaksun, työntekijän työeläkevakuutusmaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun yhteismäärästä. Kun vähennys aikanaan otettiin käyttöön, tuolloin vähennys oli puolet maksujen yhteismäärästä. Ensi vuonna prosenttivähennyksen määräksi tulee 3,5 prosenttia. Prosenttivähennyksen laskusääntö ja vakinaistaminen merkitsevät sitä, että palkansaajien työttömyys-, työeläke- ja sairausvakuutuksen päivärahamaksun korotukset tulevat vastaavasti suurentamaan päivärahoihin kohdistuvaa vähennystä.

Ehdotettu vähennys pienentää sairaus- ja vanhempainrahamenoja sekä kuntoutusrahamenoja yhteensä noin 48 miljoonalla eurolla. Työttömyyspäivärahamenot sekä vuorotteluvapaakorvaukset pienenevät vähennyksen johdosta yhteensä 75 miljoonaa euroa. Vähennykset kohdistuvat työnantajien ja palkansaajien kustannettavaksi kuuluviin sairausvakuutuksen ja työttömyysvakuutuksen menoihin.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina.

Helsingissä 11 päivänä marraskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Jukka Mäkelä /kok
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Håkan Nordman /r
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Markku Pakkanen /kesk
	Arja Karhuvaara /kok	Päivi Räsänen /kd
	Anneli Kiljunen /sd	Satu Taiveaho /sd
	Marjaana Koskinen /sd	Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Hallituksen esityksellä He 223/2009 vp muutetaan pysyväksi vuodesta 1993 vuosittain säädetty erillislaki, jolla on mahdollistettu sosiaalivakuutuksen päivärahojen leikkaaminen. Sosiaalija terveystieteiden tutkimuskeskus on joka kerta arvostellut lain säätämistä yksivuotisena, koska se heikentää edellytyksiä saavuttaa tavoite lakien selkeydestä ja läpinäkyvyydestä. Tässä yleisessä katsannossa nyt kyseessä olevaa pysyvää lakia voi pitää parannuksena.

Esitys on parannus voimassa olevaan yksivuotiseen lakiin myös siinä mielessä, että esityksessä ehdotetaan, että sairausvakuutuslain mukaisen päivärahaetuuden ja työttömyysturvalain mukaisen ansiopäivärahan perusteena olevasta ansiosta sekä tapaturmavakuutuslain mukaisesta päivarahasta vähennetään 60 prosenttia työntekijän työeläkevakuutusmaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun yhteismäärästä, kun tähän saakka vähennys on ollut sataprosenttinen. Tätä "parannusta" heikentää se, että vähennyksen pohjaksi tulee nyt myös sairausvakuutuksen päivärahamaksu.

Tämä ns. sosiaaliturvan yhteydessä sovittu muutos on heikennys periaatteellisessa mielessä, ja periaate on tässä tapauksessa ratkaiseva. Kyseessä on ns. prosenttivähennys, joka otettiin käyttöön 1990-luvun lamavuosina akuuteista säästösyistä. Nämä syyt ovat jo aikaa sitten poistuneet. Siitä huolimatta vähennyksestä ei ole luovuttu, vaan sitä on edelleen käytetty eräänlaisena

piilovähennyksenä, ja nyt siitä ollaan tekemässä pysyvä. Vähennyksen perusteluna on käytetty työntekijöiden eläkemaksua ja palkansaajien työttömyysvakuutusmaksua sekä nyt viimeisimpänä sairausvakuutuksen päivärahamaksua. Tällaiselle "solidaarisuudelle" ei kuitenkaan ole kestäviä perusteluja. Työntekijöiden eläkemaksu ja palkansaajien työttömyysvakuutusmaksu on säädetty verotuksessa vähennyskelpoisiksi. Kun vähennysprosentti on mitoitettu ko. maksujen yhteismäärän mukaan, se on leikkannut sosiaalivakuutuksen päivärahoja jopa enemmän suhteessa siihen käytettävissä olevan tulon menetykseen, mitä palkansaajalle verotuksen jälkeen aiheutuu.

Lakisääteisen sosiaalivakuutuksen ansionmenetykskorvaukset ovat Suomessa alhaiset 1990-luvulla toteutettujen leikkausten jälkeen, eikä riittävää parannusta ole saatu aikaan. Prosenttivähennyksen käyttö leikkaa erittäin epäsolidaarisesti työttömien, pitkäaikaissairaiden, tapaturman uhrien ja vanhempainvapaalla lasta hoitavien toimeentuloa. Esityksen perustelujen mukaan heidän menetyksensä tämän lakiesityksen seurauksena ovat ensi vuonna yhteensä 123 miljoonaa euroa. Siksi sitä ei voi hyväksyä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että

lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 11 päivänä marraskuuta 2009

Erkki Virtanen /vas
Päivi Räsänen /kd

VASTALAUSE 2

Perustelut

Prosenttivähennys otettiin käyttöön 1990-luvun lamavuosina akuuteista säästösyistä. Vähennyksen perusteluna on käytetty työntekijöiden eläkemaksua ja palkansaajien työttömyysvakuutusmaksua. Tässä esityksessä nyt myös sairausvakuutuksen päivärahamaksua. Päivärahoja kuitenkin maksetaan vakuutetuille juuri siksi, että he eivät voi olla työssä, eivätkä päivärahat kata menetettyä työtuloa täysimääräisesti.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan ns. prosenttivähennyksen vakinaistamista. Ensi vuodelle prosenttivähennyksen määräksi ehdotetaan 3,5 prosenttia (vuonna 2009 määrä on 4,5 prosenttia).

Nyt käsiteltävänä oleva esitys on osa työmarkkinajärjestöjen välistä sopimusta, ns. sosiaaliturvaa. Koska pidämme tärkeänä parantaa sosiaaliturvan tasoa, emme voi kannattaa esitystä, joka heikentää esim. pidempään sairauden tai tapaturman takia sairauslomalla olevien, vanhempainvapailla tai vuorotteluvapailla olevien, aikuiskoulutustukea saavien sekä työttömien työnhakijoiden toimeentuloturva.

Hallituksen esityksen mukaan prosenttivähennys pienentää sairausvakuutusmenoja 48 miljoonalla eurolla ja työttömyysturvamenoja noin 75 miljoonalla eurolla vuonna 2010. Ei ole

oikeudenmukaista maksattaa tätä säästöä sosiaaliturvan etuuksien saajilla.

Prosenttivähennyksestä luopuminen myös yksinkertaistaisi ja selkeyttäisi sosiaaliturvajärjestelmää ja lisäisi järjestelmän läpinäkyvyyttä. Sosiaalivakuutuksen rahoituksen hallittavuuden takia prosenttivähennyksestä luopuminen olisi mahdollista tehdä myös asteittain, esimerkiksi erikseen sovittavan aikataulun mukaisesti. Prosenttivähennyksen vakinaistaminen on askel päinvastaiseen suuntaan.

Vaikka prosenttivähennyksen määrä ensi vuonna laskee prosenttiyksikön verran tähän vuoteen verrattuna, on todennäköistä, että esitetty prosenttivähennyksen laskusääntö ja sen vakinaistaminen merkitsevät tulevana vuosina prosenttivähennyksen määrän kasvamista, samalla kun palkansaajien työttömyys-, työeläke- ja sairausvakuutuksen päivärahamaksuja korotetaan.

Myös sosiaali- ja terveysturvavaltio on mietinnössään toistuvasti edellyttänyt näistä leikkauksista luopumista.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 11 päivänä marraskuuta 2009

Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Satu Taiveaho /sd